

VÄSTLÄNKEN – EN FRÅGA OM FÖRTROENDE

DENNIS ANDERSSON, HENRIK OSCARSSON
OCH MARIA SOLEVID

Sammanfattning

Lokalpolitiska frågor har under den senaste mandatperioden klättrat och blivit mer framskjutna bland väljarna. Frågorna som intresserat väljarna är allt från skolnedläggningar till Muminland och i Göteborg har en av de viktigaste frågorna varit den om Västlänken. Sensationellt blev det nystartade partiet Demokraterna, som gick till val på att stoppa infrastrukturprojektet, andra största parti i Göteborgs kommunfullmäktigeval. I det här kapitlet försöker vi lägga pusslet kring den heta frågan om Västlänken. Vi finner att sakfrågan över tid blivit mer viktig för göteborgarna och att den negativa inställningen till infrastruktursatsningen är sammanhängande med lågt förtroende för kommunens politiker. Tåg tunneln under Göteborg är ett projekt som blivit en symbolfråga för väljare som är missnöjda med hur även andra saker än frågan om Västlänken hanteras i kommunen.

I kommunvalet i Göteborg den 9 september 2018 erhöll det nystartade partiet Demokraterna hela 17 procent av rösterna, vann 14 mandat i kommunfullmäktige och positionen som stadens näst största parti (www.val.se). Demokraterna gick till val på att "... förbättra styrningen av kommunen och i grunden förändra och utveckla det politiska arbetet för att minska byråkrati, skenande kostnader, dubbelarbete samt minimera risken för korruption" (www.demokraterna.se). Ett av partiets mer uppmärksammade vallöften var att stoppa den redan påbörjade byggnationen av Västlänken, det vill säga den del av det västsvenska paketet som inbegriper byggandet av en tåg tunnel under Göteborg.

Därmed har ännu ett kapitel i den rafflande händelseutvecklingen inom göteborgspolitikerna påbörjats. Det är i grunden samma slags samlande och starkt engagerande missnöje mot olika vägtrafiksatsningar som under de senaste decennierna varit primus motor för lokal politisk förändring: ett ökat intresse för infrastrukturfrågor, fallande politikerförtroende, valframgångar för Vägvalet, GT-katalyserad namninsamling om att anordna folkomröstning om trängselskatt följt av en nej-majoritet i folkomröstningen om trängselskatt i samband med valet 2014 och en svekdebatt när utfallet av omröstningen inte ledde till förändringar (Andersson & Oscarsson 2015, 2017, se även Johansson 2012).

På senare tid har det uppmärksammats att lokala politiska frågor som till exempel skolnedläggningar, arenor och infrastruktur, blir allt mer viktiga för de kommunala

väljarna runt om i Sverige och att kommunala enfrågepartier nått valframgång (God morgon, världen!, 2018). Forskning pekar också på att den lokala dimensionen har blivit viktigare i svensk politik, inte minst på grund av att väljare i högre grad röstar på olika partier i kommunalval och riksdagsval, att de etablerade partierna har mer varierande lokala framgångar samt att förekomsten av lokala partier också ökat över tid. Samtidigt är det också ett faktum att personer boende i Sverige, till skillnad från många andra länder, har lägre politiskt förtroende för den kommunala nivån än den nationella nivån (Erlingsson & Oscarsson, 2015). Tidigare forskning har även visat att sakfrågemisnöje är en viktig drivkraft för olika former av politiskt engagemang, inte minst protester (Solevid, 2009, Larsson Taghizadeh 2016). Det finns också etablerade samband mellan misnöje i till exempel välfärdsfrågor och politiskt förtroende på nationell nivå (Christensen & Laegrid, 2005, Kumlin & Haugsgjerd, 2017). Mot denna bakgrund menar vi att det är angeläget att undersöka opinionen i lokala politiska frågor och dess koppling till politiskt förtroende.

Infrastrukturfrågor är särskilt heta i Göteborg. SOM-institutet följer sedan många år tillbaka utvecklingen av opinionsstödet för en lång rad olika infrastrukturprojekt, dels i de återkommande västsvenska undersökningarna (1992–), dels i den nystartade undersökningsserien SOM-undersökningen i Göteborg (2016–). Under denna period har intresset och uppmärksamheten för infrastrukturprojekt blivit allt större. Sedan ett par år tillbaka nämns spontant frågor om infrastruktur som ett av de viktigaste samhällsproblemen bland göteborgare (se nästa avsnitt för mer information) och den som följer lokala medier känner igen att frågor relaterade till Västlänken blivit mer frekvent förekommande och nästan dagligen tas upp i redaktionellt material eller på insändarsidor.¹

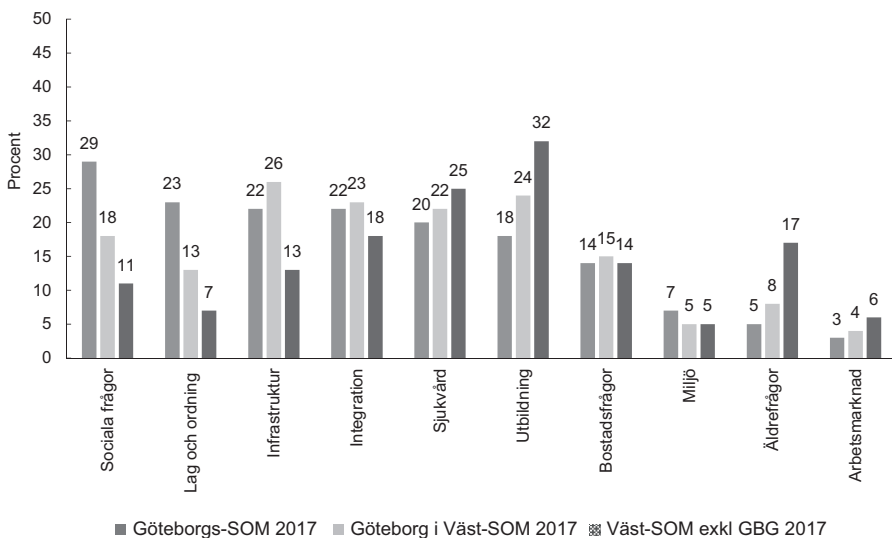
För att förstå den politiska maktkampen och infrastrukturfrågornas påverkan på den politiska händelseutvecklingen krävs systematiskt insamlade empiriska observationer av medborgarnas attityder. I det här kapitlet följer vi upp tidigare analyser av den lokala opinionsutvecklingen av politikerförtroende och inställning till infrastrukturfrågor. Mer specifikt är syftet med det här kapitlet att beskriva Göteborgsopinionen i infrastrukturfrågor med fokus på Västlänken – hur opinionen utvecklats över tid och vilka åsiktsskillnader som finns mellan personer med olika socioekonomisk status, partisympati och politiskt förtroende – samt undersöka i vilken grad attityder till infrastruktur och politiskt förtroende hänger ihop. För att ge resultaten en kontext kommer vi i kapitlet även att beskriva infrastrukturfrågornas plats på medborgarnas lokala dagordning samt beskriva utvecklingen av politiskt förtroende i Göteborg. Data hämtas från den senaste lokala SOM-undersökningen i Göteborg som genomfördes under hösten 2017 samt från den västsvenska SOM-undersökningen 2017. Det är värt att understryka att datamaterialet är insamlat före Demokraternas stora opinionsframgångar som inleddes under vintern 2017/2018.

Infrastrukturfrågor ligger högt på Göteborgarnas dagordning

I SOM-institutets olika undersökningar ställs varje år en helt öppen fråga om vad de svarande anser är de viktigaste frågorna eller samhällsproblemen. Eftersom undersökningar sker både på nationell, regional och lokal nivå får vi också en bra jämförelse av medborgarnas nationella, regionala och lokala dagordningar – det vill säga vilka frågor som upplevs som särskilt viktiga på olika politiska nivåer. På nationell nivå var 2017 de viktigaste samhällsproblemen integration/immigration, sjukvård, utbildning och lag och ordning (Andersson m fl 2018). På regional och lokal nivå ser medborgarnas dagordning betydligt annorlunda ut – som visas i kapitlet om regionala samhällsproblem i denna bok toppar sjukvårdsfrågor den regionala dagordningen i Västra Götaland (Weissenbilder & Martinsson, 2018). I figur 1 jämförs svar på frågan om viktigaste lokala samhällsproblem från SOM-undersökningen i Göteborg 2017 med svar från den västsvenska SOM-undersökningen 2017. Respondenterna från den västsvenska SOM-undersökningen är uppdelade mellan svarande från Göteborg respektive svarande från de övriga kommunerna i Västra Götaland.

Bland de svarande i den lokala SOM-undersökningen i Göteborg är de viktigaste samhällsproblemen 2017 sociala frågor (29 procent), lag och ordning (23 procent), infrastruktur (22 procent) och integration/immigration (22 procent). Infrastrukturfrågor hamnar således på delad tredjeplats tillsammans med integrationsfrågor. Bland de göteborgare som svarat på den västsvenska SOM-undersökningen (n=930) bedöms dock infrastrukturfrågor som den allra viktigaste frågan (26 procent), följt av utbildning (24 procent), integration/immigration (23 procent) och sjukvård (22 procent).²

En huvudpoäng med figuren nedan är jämförelsen av viktigaste samhällsproblem mellan göteborgare och övriga västsvenskar. 22 till 26 procent av göteborgarna – beroende på undersökning – nämner infrastruktur som ett viktigt kommunalt samhällsproblem. Motsvarande andel är 13 procent för övriga västsvenskar. Om vi dessutom lägger till informationen att det bland svarande i den nationella SOM-undersökningen endast är 1 procent som nämner infrastrukturfrågor som viktigaste samhällsproblem kan vi sammantaget konstatera att infrastrukturfrågor generellt är viktigare på kommunal nivå i Västsverige jämfört med nationellt, men också att frågorna bedöms särskilt viktiga av göteborgare.

Figur 1 Viktigste lokala samhällsproblem och frågor 2017 (procent)

Kommentar: I SOM-undersökningen i Göteborg lyder frågan om samhällsproblem: "Vilken eller vilka frågor eller samhällsproblem tycker du är viktigast i dag i Göteborg? Ange högst tre frågor/samhällsproblem". I SOM-undersökningen i Västra Götaland lyder frågan om samhällsproblem "Vilken eller vilka frågor eller samhällsproblem tycker du är viktigast i dag i den kommun där du bor? Ange högst tre frågor/samhällsproblem". Procentbasen utgörs av samtliga svarande. Procentbasen för svaren från SOM-undersökningen i Göteborg är 2 674 personer, procentbasen för svarande från Göteborg i SOM-undersökningen i Västra Götaland är 930 personer och procentbasen för svarande från övriga Västra Götaland i SOM-undersökningen i Västra Götaland är 2 129 personer.

Källa: SOM-undersökningen i Göteborg 2017 och SOM-undersökningen i Västra Götaland 2017.

Att nämna infrastrukturfrågor som viktigt samhällsproblem i Göteborg är också betydligt vanligare bland svarande som är negativt inställda till Västlänken jämfört med svarande som är positivt inställda. Som tabell 1 nedan visar, nämner 17–18 procent av de som anser att Västlänken är ett mycket eller ganska bra förslag infrastrukturfrågor som ett viktigt samhällsproblem i Göteborg. Motsvarande andel bland svarande som anser att Västlänken är ett ganska eller mycket dåligt förslag är 24 respektive 33 procent.

Tabell 1 *Infrastruktur som viktigt samhällsproblem i Göteborg bland svarspersoner med olika åsikt om Västlänken (procent)*

	Nämner infrastruktur som viktigt samhällsproblem i Göteborg	Nämner <i>inte</i> infrastruktur som viktigt samhällsproblem i Göteborg	Summa	Antal svar
Samtliga svarande:	22	78	100	2674
Åsikt om Västlänken:				
Mycket bra förslag	18	82	100	353
Ganska bra förslag	17	83	100	500
Varken bra eller dåligt förslag	11	89	100	306
Ganska dåligt förslag	24	76	100	310
Mycket dåligt förslag	33	67	100	915
Ingen uppfattning	9	91	100	217

Kommentar: I SOM-undersökningen i Göteborg lyder frågan om samhällsproblem: "Vilken eller vilka frågor eller samhällsproblem tycker du är viktigast i dag i Göteborg? Ange högst tre frågor/samhällsproblem". Frågan om Västlänken lyder "Vilken är din åsikt om följande trafikåtgärder". Alternativ b är Västlänken. Svartalternativen är Mycket bra förslag, Ganska bra förslag, Varken bra eller dåligt förslag, Ganska dåligt förslag, Mycket dåligt förslag samt Ingen uppfattning.

Källa: SOM-undersökningen i Göteborg 2017.

Göteborgarnas förtroende för sina kommunpolitiker

Vi har i tidigare analyser av göteborgarnas inställning till infrastrukturprojekt funnit att personer som ställer sig tveksamma till infrastrukturens utbyggnad tenderar att hysa lägre politikerförtroende (Andersson & Oscarsson 2017). Göteborg är för närvarande en utmärkt testbädd för teorier om dynamiken mellan politiskt missnöje med förordad politik och graden av politikerförtroende, vilket intresserar många statsvetare (för en introduktion, se t ex Esaiasson & Wlezien 2016; Stimson, McKuen & Eriksson 1995). Med andra ord kan vi med fallet Göteborg närstudera de processer som bidrar till att skapa ett ömsesidigt förstärkande samband mellan större åsiktsavstånd och starkare elitmisstro.

Göteborgarnas förtroende för sina kommunpolitiker är inte särskilt lågt totalt sett och avviker inte heller mycket från de förtroendenivåer vi kan se för nationella respektive regionala politiker (Martinsson & Andersson, 2018, Bergström & Ohlsson, 2016). Men det har minskat något över tid. I den tidserie som presenteras i tabell 2 nedan, hämtad från de göteborgare som deltagit i den västsvenska SOM-undersökningen, har förtroendebalansen minskat från -22 till -30 mellan 2011 och 2017. Det tycks vara så att tidsperioden mellan 2014 och 2015 är en vattendelare, med ett något högre förtroende före vintern 2014–2015 och ett något lägre därefter. Med frågan ställt utan mittalternativ uppvisar även de göteborgare

som deltar i den lokala göteborgsundersökningen ett stabilt politikerförtroende i närtid, med 35–36 procent med mycket eller ganska starkt förtroende för politiker i Göteborg (se tabell 2 nedan).

Tabell 2 Förtroende för kommunens politiker/politiker i Göteborg bland boende i Göteborg, 2011–2017 (procent, balansmått)

	Ingen upp- fattning	Mycket litet	Ganska litet	Varken stort eller litet	Ganska stort	Mycket stort	Summa	Antal svar	Balans- mått
Boende i Göteborg, hämtade från den västsvenska SOM- undersökningen									
2011	16	17	20	32	14	1	100	823	-22
2012	13	16	24	32	14	1	100	872	-25
2014	11	19	22	30	17	2	100	789	-22
2015	9	21	25	30	14	1	100	827	-31
2016	13	19	24	30	12	1	100	1 078	-30
2017	15	19	25	27	13	1	100	880	-30
Göteborg-SOM 2016	-	19	46	-	33	2	100	3 338	-30
Göteborg-SOM 2017	-	19	45	-	34	2	100	2 487	-28

Kommentar: I den lokala SOM-undersökningen i Göteborg lyder frågan: "Allmänt sett, hur stort förtroende har du för politiker i Göteborg?". För de boende i Göteborg som kommer från den västsvenska SOM-undersökningen lyder frågan: "Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?: kommunens politiker". Balansmättet visar andelen som svarat 'mycket' eller 'ganska' stort minus andelen som svarat 'ganska' eller 'mycket' litet. Frågan om förtroende för politiker 'i din kommun' är inte ställd i den västsvenska SOM-undersökningen 2013, och kan därför inte redovisas detta år.

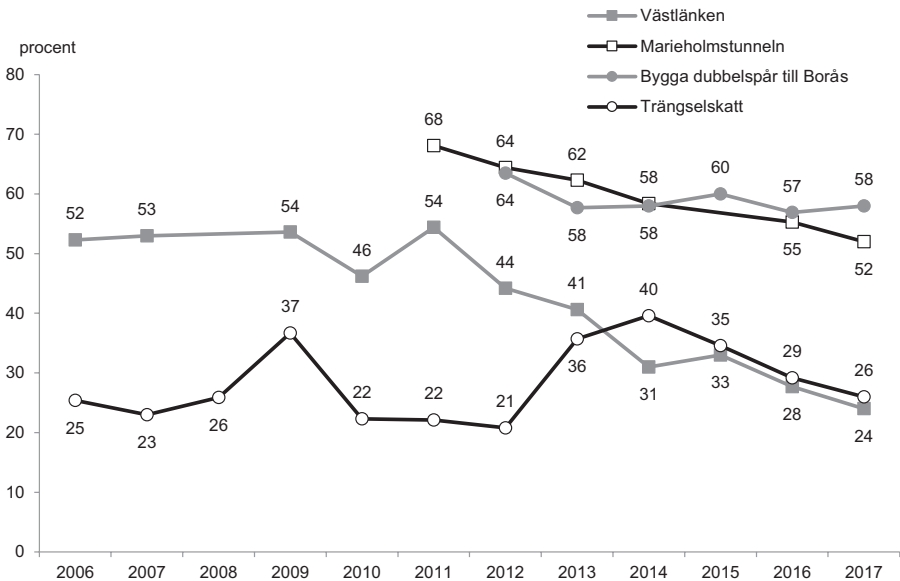
Källa: Den lokala SOM-undersökningen i Göteborg 2016 och 2017 samt de västsvenska SOM-undersökningarna 2011–2016.

I sammanhanget är avsaknaden av ett tydligt ökat förtroende i samband med valåret 2014 anmärkningsvärd. Tack vare de långa tidsserierna från den nationella och regionala SOM-undersökningen vet vi att aspekter som har med val, politik och demokrati att göra får en extra skjuts i opinionen under valår. Under valår finns en liten, men systematisk ökning i till exempel politiskt förtroende men även i mer positiva bedömningar av demokratin och ett ökat politiskt intresse. Men i Göteborg saknas denna valårseffekt helt i samband med 2014 års val. Att det politiska förtroendet inte fick den normala återhämtningen i samband med 2014 års val är ytterligare en besvärande omständighet för den lokala demokratin i Göteborg.

Göteborgarnas åsikter om infrastrukturprojekt

I figur 2 redovisas utvecklingen av göteborgarnas attityder till olika infrastrukturprojekt under åren 2011–2017. Resultaten gäller enbart för de göteborgare som deltagit i de västsvenska SOM-undersökningarna. Ett generellt mönster som framkommer är att opinionen i samtliga efterfrågade infrastrukturprojekt blivit mindre positiv under mätperioden, om än i varierande grad. Stödet för Marieholmstunneln och dubbelspår till Borås har hela tiden varit högt även om vi noterar en något fallande trend. Fortfarande är det en majoritet av göteborgarna som ställer sig positiva till de satsningarna: 52 procent var positiva till Marieholmstunneln hösten 2017. Motsvarande andel för dubbelspår mellan Göteborg och Borås var 58 procent.

Figur 2 Göteborgarnas inställning till föreslagna, planerade och påbörjade infrastrukturprojekt 2011–2017. Andel som anser att förslagen är mycket bra eller ganska bra (procent)

Kommentar: Alla resultat i figuren gäller boende i Göteborg. Frågorna ställda till göteborgare i den västsvenska SOM-undersökningen lyder från 2006–2010: "Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder? – 'Bygga en tågtunnel under centrala Göteborg (den s.k. Västlänken)', 'Införa trängselavgift (biltull) i Göteborg'." Frågan om Västlänken ställdes inte 2008. 2011–2017 är frågan formulerad: "Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder? – 'Västlänken (tågtunnel under Göteborg)', 'Trängselskatt i Göteborg'." 2011 är första året som frågan om Marieholmstunneln ställs och 2012 ställs frågan om att bygga dubbelspår till Borås.

Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2006–2017.

När det gäller trängselskatten har stödet varierat mycket över tid. Men även när det var som starkast, strax efter trängselskattomröstningen i september 2014, har biltullarna inte samlat något flertal av göteborgarna bakom sig (40 procent). Under den gångna mandatperioden har stödet istället minskat. Hösten 2017 var det endast var fjärde boende i Göteborgs kommun som ansåg att trängselskatten var mycket eller ganska bra (26 procent).

Västlänkens opinionshistoria är att göteborgarna ställde sig övervägande positiva till projektet – med ett aktivt stöd större än 50 procent – fram till 2011. Då började opinionen svänga. Mellan 2011 och 2017 har andelen som tycker att Västlänken är mycket bra eller ganska bra halverats, från 54 till 24 procent.³

Att Västlänken är en besvärlig fråga för Göteborgspolitikerna blir också tydlig när vi undersöker inställning till Västlänken bland partiernas sympatisörer. Bland samtliga svarande i SOM-undersökningen i Göteborg 2017 är det bland de som har en åsikt i frågan 36 procent som tycker Västlänken är ett mycket eller ganska bra förslag, 13 procent som svarar varken bra eller dåligt förslag och 51 procent som svarar ganska eller mycket dåligt förslag. Med andra ord utgör motståndarna cirka hälften av de svarande medan förespråkarna är drygt en tredjedel.

Tabell 3 Åsikter om Västlänken (tågtunnel under Göteborg) bland partiernas sympatisörer (procent)

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa	Balansmätt	Antal svar
Samtliga svarande								
Gbg-SOM 2017	15	21	13	13	38	100	-15	2 384
Vänsterpartiet	15	25	14	17	29	100	-6	219
Socialdemokraterna	21	26	17	11	25	100	+11	528
Centerpartiet	19	29	11	14	27	100	+7	97
Liberalerna	13	22	12	16	37	100	-18	213
Moderaterna	15	19	13	13	40	100	-19	423
Kristdemokraterna	11	17	6	9	57	100	-38	54
Miljöpartiet	23	27	11	18	21	100	+11	130
Sverigedemokraterna	7	12	10	9	62	100	-52	180
Feministiskt initiativ	15	24	22	12	27	100	±0	67
Vägvalet	1	0	2	3	94	100	-96	97
Demokraterna	0	0	0	2	98	100	-100	38

Kommentar: Frågan lyder: Vilken är din åsikt om följande trafikåtgärder. Svartalernativ: Mycket bra förslag, Ganska bra förslag, Varken bra eller dåligt förslag, Ganska dåligt förslag, Mycket dåligt förslag samt Ingen uppfattning. Resultatet i tabellen är bland de som har en uppfattning i frågan. 8 procent har svarat ingen uppfattning och räknas de med i procentbasen är det 33 procent som svarar mycket/ganska bra förslag, 12 procent varken bra eller dåligt förslag och 47

procent ganska/mycket dåligt förslag (opinionsbalansen blir då -14). Andelen Ingen uppfattning bland partiernas sympatisörer varierar mellan 0 procent (DEM) och 14 procent (FI). Då Demokraterna var ett nystartat parti ingick inte partiet som ett fast svarsalternativ i Bästa parti-frågan i 2017 års undersökning. Bland svaren under Annat parti (107 svar totalt) återfinns 38 svarande som angivit Demokraterna.

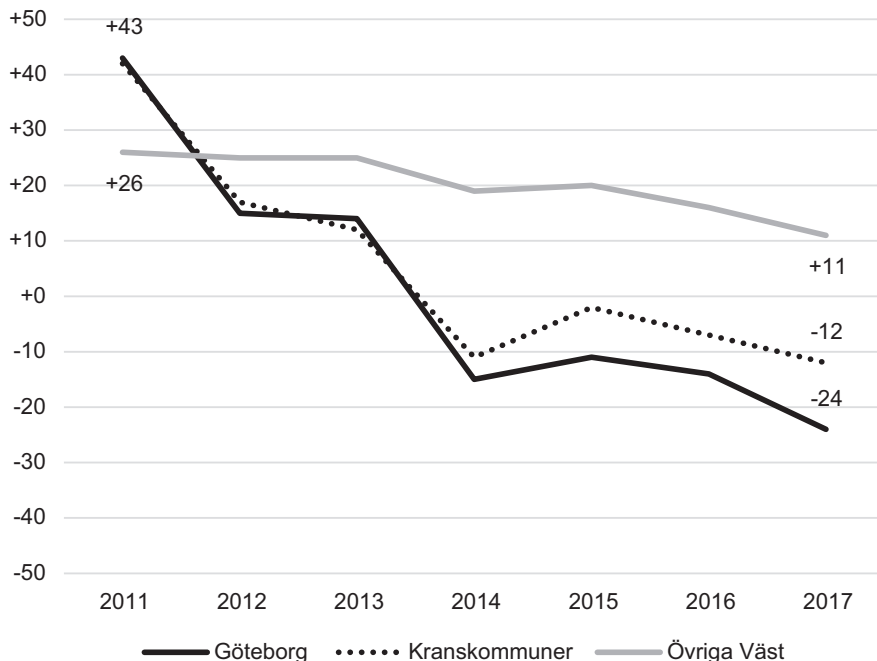
Källa: SOM-undersökningen i Göteborg 2017.

Gör vi motsvarande analys av inställningen till Västlänken bland partiernas sympatisörer (se tabell 3) är det nära eller omkring hälften av Socialdemokraternas, Centerpartiets och Miljöpartiets sympatisörer som är för Västlänken medan det omvänt är nära eller över hälften som är emot Västlänken bland sympatisörer för Vänsterpartiet, Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna, Vägvalet och Demokraterna. Bland sympatisörer till S, C och MP finns en svagt positiv opinionsbalans, det vill säga andelen som svarar att Västlänken är ett mycket eller ganska bra förslag är något större än de som svarar mycket eller ganska dåligt förslag.

Bland FI:s sympatisörer är det en lika stor andel för som emot Västlänken och bland V:s sympatisörer är det en liten övervikt för motståndarsidan. Bland alla andra partiers sympatisörer, det vill säga L, M, KD, SD, VV och DEM är det en negativ opinionsbalans vilket betyder att en större andel har svarat att Västlänken är ett mycket eller ganska dåligt förslag jämfört med andelen som svarat mycket eller ganska bra förslag. Bland sympatisörer till KD, SD, VV och Demokraterna är opinionsbalansen också tydligt negativ. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att bland partierna i kommunfullmäktige 2017 som är tydligt för Västlänken (V, S, MP, FI, L, M och KD) går fyra av dessa partier – V, L, M och KD i olika grad i otakt med sina sympatisörer så till vida att det bland sympatisörerna är en större andel som är emot än för Västlänken. Men det är också ett faktum att Västlänkenfrågan även splittrar partier där stödet för Västlänken är större än motståndet – bland sympatisörer till S, MP och FI anger över en tredjedel (36–39 procent) att Västlänken är ett ganska eller mycket dåligt förslag.

Den negativa trenden i synen på Västlänken återfinns i hela Västra Götaland under perioden 2011–2017 (se figur 3). Det har dock under perioden sakta vuxit fram en tydligare geografisk närhetsfaktor när det gäller inställningen till Västlänken. Byggnandet av en tåg tunnel under Göteborg är idag klart mindre populär bland boende i Göteborg än bland medborgarna i kranskommunerna och i regionen som helhet. Enligt SOM-undersökningen i Västra Götaland var opinionsbalansen klart negativ bland Göteborgare 2017 (-24) samtidigt som opinionen var betydligt mer delad i kranskommunerna (-12). Utanför Göteborg – i övriga delar av Västra Götaland – finns idag alltså en övervägande positiv attityd till förslaget om att bygga en tåg tunnel under Göteborg (+11). Det ligger nära till hands att dra slutsatser om att berördhet och fysisk närhet till byggnandet har betydelse i sammanhanget: Ju närmare Göteborg du bor i Västra Götaland desto lägre är stödet för Västlänksprojektet.

Figur 3 *Inställning till Västlänken bland boende i Göteborg, i Göteborgs kranskommuner och i Västra Götaland 2011–2017 (balansmått)*

Kommentar: Alla resultat i figuren gäller boende i Göteborg. Frågorna ställda till göteborgare i den västsvenska SOM-undersökningen lyder från 2011–2017: "Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder? – 'Västlänken (tågtunnel under Göteborg)'. Den regionala indelningen är boende i Göteborg, boende i Göteborgs kranskommuner (Kungsbacka, Härryda, Partille, Öckerö, Ale, Lerum, Mölndal, Kungälv), samt övriga Västra Götaland.

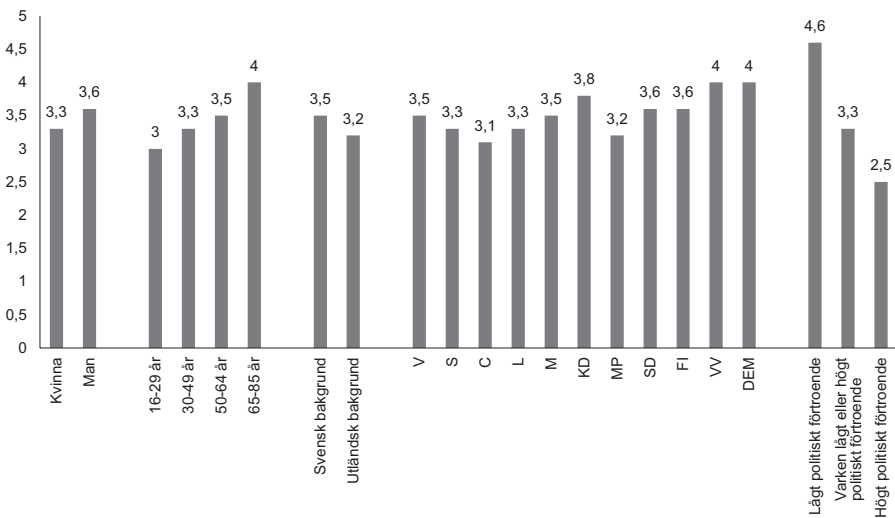
Källa: De västsvenska SOM-undersökningarna 2011–2017.

Inställning till infrastruktur handlar mer om förtroende än om ideologi

För att fördjupa analysen av gruppskillnader i frågan om attityder till Västlänken genomför vi en multipel regressionsanalys där flera faktorer samtidigt tas under beaktande. Figur 4 nedan visar predicerade medelvärden i olika grupper, i korthet de gruppskillnader som kvarstår när vi samtidigt tar hänsyn till andra faktorer. Ju högre stapel, desto mer negativ inställning till Västlänken. Figuren visar signifikanta men relativt små åsiktsskillnader mellan män och kvinnor, yngre och äldre och olika partisympatisörer. I korthet är män, äldre, personer med svensk bakgrund och sympatisörer till M, KD, SD, VV och DEM allt annat lika mer negativt inställda till Västlänken än kvinnor, yngre, personer med svensk bakgrund och sympatisörer

till MP. Personer 65–85 år och sympatisörer till Vägvalet och Demokraterna får samtliga ett predicerat medelvärde på 4 vilket motsvarar ”Ganska dåligt förslag” när vi samtidigt konstanthåller kön, utbildning, inkomst, bakgrund, politiskt intresse och politiskt förtroende. Utan kontroll för andra variabler varierar det predicerade medelvärdet i attityd till Västlänken mellan 2,96 bland MP-sympatisörer till 4,97 bland DEM-sympatisörer (5=Mycket dåligt förslag). Att vi överlag ser mindre skillnader mellan partiernas sympatisörer i figur 4 jämfört med tabell 3 beror just på att värdena i figur 4 baseras på en multipel regressionsanalys där vi också tagit hänsyn till andra förklaringar.

Figur 4 Åsikt om Västlänken i olika grupper (predicerade medelvärden på en skala där 1=mycket bra förslag och 5=mycket dåligt förslag)

Kommentar: De predicerade värdena baseras på en linjär regressionsanalys med attityd till Västlänken som beroende variabel och med kön, åldersgrupp, utbildning, inkomst, svensk/ utländsk bakgrund, partisynpati, politiskt intresse och ett index för politiskt förtroende (svar samsamslagna från frågorna om förtroende för politiker i Göteborg, nöjd med den lokala demokratin samt kommunstyrelsen sköter sitt arbete) som oberoende variabler. I regressionsanalysen är standardfelen klustrade på bostadsområde (så kallade mellanområden). De predicerade värdena är uträknade när alla andra variabler hålls vid sina medelvärden. Figuren ovan illustrerar de medelvärdesskillnader som är signifikanta. Observera att för partisynpati är sympatisörer till M, KD, SD, VV och DEM signifikant mer emot Västlänken jämfört med MP medan skillnaderna mellan MP å ena sidan och V, S, C, L och FI å andra sidan inte är signifikanta. Att FI-sympatisörernas medelvärde på 3,6 inte är signifikant skilt från MP-sympatisörernas medelvärde på 3,2 beror dels på att det är relativt få FI-sympatisörer i undersökningen, dels att FI-sympatisörerna är mer spridda utmed åsiktsskalan. Under kontroll för andra variabler finns inga signifikanta skillnader i åsikter efter utbildningsnivå, hushållsinkomst eller intresse för politik.

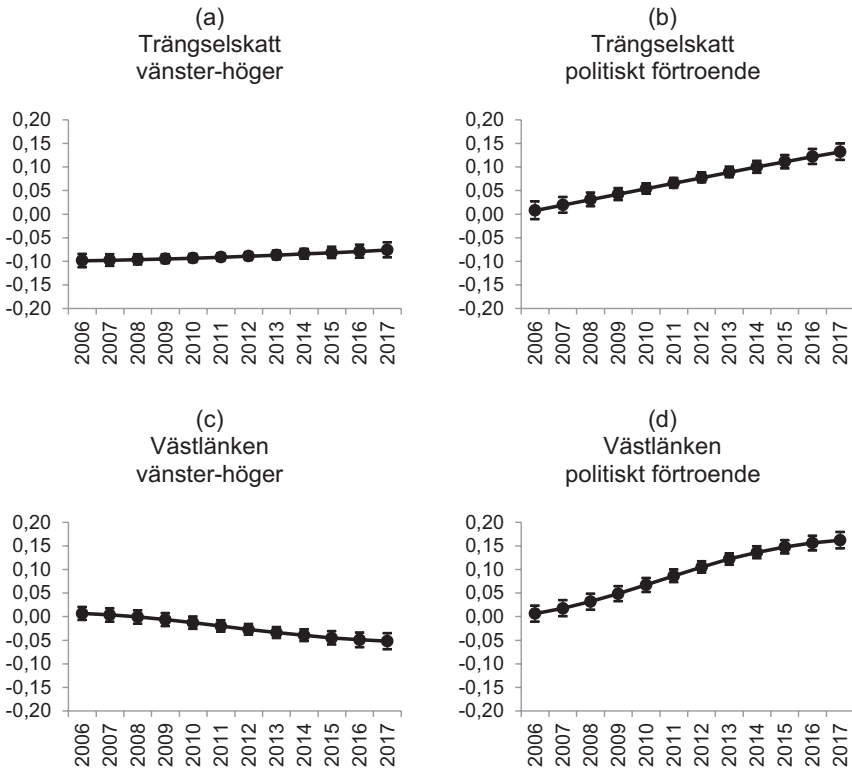
Källa: SOM-undersökningen i Göteborg 2017.

Den förklaringsvariabel som ger upphov till störst skillnader i åsikt om Västlänken är dock politiskt förtroende. Politiskt förtroende utgörs här av ett index som lägger samman förtroende för politiker i Göteborg, bedömning/nöjdhet med den lokala demokratin samt uppfattning om hur kommunstyrelsen sköter sitt arbete. Bland personer som har mycket lågt politiskt förtroende är också inställningen till Västlänken som allra mest negativ – i den här gruppen ligger det predicerade medelvärdet på 4,6 (5 betyder ”Mycket dåligt förslag”). Omvänt, i gruppen med högt politiskt förtroende är det predicerade medelvärdet, under kontroll för andra faktorer, 2,5, det vill säga mellan ”ganska bra förslag” och ”varken bra eller dåligt förslag”. Resultaten ovan bekräftar med andra ord att något så grundläggande som förtroende för politik har en tydlig samvariation med inställning till infrastruktursatsningar i Göteborg, vilket antyder att det kan handla om en klassisk ond cirkel där ökat missnöje och åsiktsavstånd mellan medborgare och de politiska representanterna och minskat politiskt förtroende ömsesidigt förstärker varandra. Det har tidigare gjorts en analys som sträcker sig mellan åren 2006–2016 av hur ideologisk placering och förtroende för kommunalpolitiker påverkar göteborgarnas inställning till Västlänken och trängselskatten (Andersson & Oscarsson 2017). Vi upprepar denna analys med de senaste resultaten från SOM-undersökningen i Västra Götaland för att se om resultaten förändrats (se figur 5).

När vi nu upprepar samma analys ser vi att effekterna i stort sätt pekar åt samma håll som när analysen genomfördes första gången. Vi ser att effekten av ideologisk placering inte förändrats särskilt sedan vår första mätning av inställning till trängselskatt (a) 2006. Det betyder att göteborgare som står till höger i politiken är ungefär lika negativa till trängselskatten nu som de var 2006 och att effekten av vänster-högerideologi är stabil över tid. Tittar vi däremot på frågan om Västlänken (c) ser vi att det långsamt växer fram en negativ effekt av vänster-högerplacering mellan åren 2006–2017. Det betyder att medan det i början av mätperioden helt saknades ett samband mellan vänster-högerideologi och Västlänksattityd finns det nu en svag men statistiskt signifikant effekt: 2017 tenderar göteborgare som placerar sig till höger ideologiskt att vara mer negativa till Västlänken än göteborgare som har hjärtat till vänster. Vi finner alltså som i vår tidigare analys en tilltagande negativ koppling mellan ideologisk vänster-högeridentifikation och inställningen till Västlänken över tid. Resultatet beror med stor sannolikhet på att de partier som höjt sina röster mot Västlänksprojektet och bildat opinion i frågan till största delen varit partier som placerar sig till höger.

När vi vänder blickarna mot hur förtroendet för kommunens politiker över tid påverkar inställningen till de båda infrastrukturfrågorna ser vi liknande men mer dramatiska mönster. Politikerförtroendet påverkar inställningen till Västlänken i avsevärt större utsträckning idag än för 11 år sedan. Till en början var skillnaden i inställning till Västlänken (d) och trängselskatten (b) mellan de med stort respektive litet förtroende för kommunpolitikerna så gott som icke-existerande. Idag ser vi att de som har starkt förtroende för Göteborgspolitikerna är mer positiva

Figur 5 Effekter av vänster-högerorientering och politiskt förtroende på attityderna till trängselskatt och Västlänken 2006–2017 (logistiska effekter samt konfidensintervaller)

Kommentar: Figuren ovan visar marginaleffekter av vänster-höger och politiskt förtroende på inställningen till trängselskatt och Västlänken under åren 2006–2017. Frågorna som ställts lyder: "Vilken är din åsikt om följande beslutade trafikåtgärder? – 'Västlänken (tågtunnel under Göteborg)', 'Trängselskatt i Göteborg'." Frågan kodas 0=negativt inställd och 1=positivt inställd. Resultaten är hämtade från två logistiska regressionsanalyser med följande variabler: utbildning, inkomstnivå, kön, förtroende, vänster-högerplacering över tid. Utbildning är kodad i fyra steg: 1="Låg" till 4="Hög". Årsinkomst är kodad i åtta steg: 1="100 000" till 8="Mer än 700 000". Kön kodas 1=kvinna och 2=man. Förtroende för kommunpolitiker kodas i fem steg: 1="Mycket litet förtroende", 3="Varken stort eller litet förtroende", 5="Mycket stort förtroende". Vänster-högerplacering kodas i fem steg: 1="Klart till vänster", 3="Varken till vänster eller till höger", 5="Klart till höger".

Källa: Den lokala SOM-undersökningen i Göteborg 2016–2017 och västsvenska SOM-undersökningen 2006–2017.

till både trängselskatt och Västlänken. Omvänt betyder det att de som har svagt förtroende för kommunalpolitikerna också ställer sig mer negativa till de båda infrastruktursatsningarna.

Vi ser att våra tidigare resultat bekräftas även med ytterligare en mätpunkt: sambandet mellan förtroende och positiv respektive negativ inställning till Västlänken och trängselskatten blir starkare över tid. Även om vi här inte kan uttala oss om kausalitet är resultaten konsistenta med idén om en ond cirkel där två för demokratin centrala dimensioner – åsiktsnärhet och förtroende – utvecklas i samma negativa riktning: Västlänksfrågan politiserar något mer idag än tidigare. Men framför allt skapar det växande åsiktsavståndet mellan göteborgarna och företrädarna i frågan om Västlänkens vara eller inte vara en sortering efter graden av politikerförtroende som blir en stor utmaning för den göteborgska demokratin⁴.

Västlänken – i ökande grad en fråga om förtroende

I det här kapitlet har vi lagt ännu en viktig pusselbit till den systematiska kartläggningen av göteborgarnas viktigaste samhällsfrågor, politiskt förtroende och attityder till den just nu mest polariserande och engagerande lokala sakfrågan i Göteborg: byggandet av Västlänken. Analyserna tjänar som viktig bakgrundsteckning av förutsättningarna för lokal politisk maktkamp och demokratiska utmaningar för Göteborg som stad.

SOM-undersökningarnas tidsserier visar tydligt hur stödet för Västlänken fallit från en knapp majoritet som ställde sig positiva under perioden 2006–2011 till en klar minoritet vid de två senaste mätningarna. Hösten 2017 var det var fjärde göteborgare som tyckte att förslaget om att bygga en tågtunnel under Göteborg var ett bra förslag. Ju närmare byggstart desto större har otakten mellan medborgare och lokala politiker blivit. Sakfrågan har klättrat på göteborgarnas dagordning och därmed genomgått en intressant förändring över tid: under de senaste tio åren har negativa attityder till Västlänken kommit att gå allt mer hand i hand med högerståndpunkter. Men framför allt har det vuxit fram ett starkt samband mellan lågt politikerförtroende och skepsis till en tågtunnel under Göteborg. Frågan om Västlänken har blivit en samlande symbolfråga för väljare som är missnöjda även med andra saker än hanteringen av Västlänksfrågan.

Frågan om Västlänken kommer att under överskådlig tid innebära en stor utmaning för den lokala demokratin i Göteborg. *Demokraterna* representerar väljare som vill stoppa projektet medan en majoritet av övriga partier ser som sin uppgift att ta ansvar för och genomföra tidigare fattade beslut. I skrivande stund (November 2018) har vi ännu inte fått något svar på om någon form av kompromiss eller överenskommelse i Västlänksfrågan kan komma till stånd efter valet 2018. Oavsett utgång kommer det bli spännande att följa den fortsatta opinionsutvecklingen i frågan om Västlänken.

Noter

- ¹ En enkel sökning på alla svenska medier som finns på Mediarkivet visar att ordet Västlänk* ger 4302 träffar 2018 (till och med 24 oktober), 2633 under 2017, 1452 under 2016 och 244 under 2015. Enskilt flest träffar finns hos Göteborgs-Posten med 1295 träffar i tryckt press. GT har under samma period 172 träffar och ETC Göteborg 146 träffar i tryckt press. För TV/Radio finns 50 träffar på Västlänk* hos SVT Nyheter Väst och hos SR P4 Göteborg finns 26 träffar. Webb särredovisas i Mediarkivet, även här dominerar Göteborgs-Posten stort (679 träffar, jämfört med 212 för GT, 188 för Göteborg-Direkt 188, 97 för SVT Nyheter Väst, 89 hos P4 Göteborg 89 och 88 hos ETC Göteborg).
- ² De något olika nivåskattningarna och prioriteringarna av viktigaste samhällsproblem mellan svarande i SOM-undersökningen i Göteborg och svarande Göteborgare i den västsvenska SOM-undersökningen beror på att svaren från den senare undersökningen är färre, att frågan i Göteborgsundersökningen handlar om ”viktigaste samhällsproblem/fråga i Göteborg” medan frågan i den Västsvenska SOM-undersökningen är ”viktigaste samhällsproblem/fråga i din kommun” samt att frågorna i enkäten som helhet skiljer sig åt mellan den Göteborgska SOM-undersökningen och den västsvenska SOM-undersökningen, där den tidigare har tydligt fokus på Göteborg medan den senare tydligt fokuserar på Västra Götalandsregionen.
- ³ Frågan om Västlänken ställs också i den göteborgska SOM-undersökningen sedan 2016. Huvudfrågan är dock något annorlunda ställd – ”Vilken är din åsikt om följande trafikåtgärder?” (ordet ’beslutade’ är inte med i frågeformuleringen) och dessutom ställd i ett något annat sammanhang: en enkät bestående enbart av lokala frågor om Göteborg. Resultatet är en något annorlunda svarsfördelning. Andelen som anser att förslaget om ”Västlänken (tågtunnel under Göteborg)” är mycket eller ganska bra är 36 procent i göteborgsundersökningen mot 24 procent i Väst-SOM-studien som samlats in vid exakt samma tidpunkt. För surveyforskare är liknande avvikelser som beror på frågeformulering och ordning på svarsalternativ inte ögonbrynshöjande. Fler metodexperiment behöver genomföras för att pröva olika surveymetodologiska förklaringar till den mer positiva inställningen till tågtunneln bland göteborgare i Göteborgsundersökningen än bland göteborgare i den västsvenska SOM-undersökningen.
- ⁴ Ytterligare resultatfördjupning baserade på SOM-undersökningen i Göteborg 2017 visar att samtliga partisympatisörer utom VV och DEM uppvisar mer negativa attityder till Västlänken vid lägre politiskt förtroende och mer positiva attityder vid högre politiskt förtroende. Sympatisörer till VV och DEM är negativt inställda till Västlänken oavsett grad av politiskt förtroende. Resultaten baserar på en regressionsanalys med attityder till Västlänken som beroende variabel och kön, åldersgrupp, utbildningsnivå, hushållsinkomst, svensk/utländsk bakgrund, partisympati, politiskt förtroendeindex, politiskt intresse samt en interaktionsvariabel mellan partisympati och politiskt förtroende.

Referenser

- Andersson, Dennis & Henrik Oscarsson (2015). Folkomröstningen om trängselskatt i Göteborg 2014. I Bergström, Annika & Jonas Ohlsson, (red) *Alla dessa val*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Andersson, Dennis & Henrik Oscarsson (2017). Göteborgarna tycker om infrastrukturprojekt. I Andersson, Ulrika & Annika Bergström, (red) *En brokig gemenskap*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Andersson, Ulrika, Johan Martinsson, Elina Lindgren & Maria Oskarson (2018). *Sprickor i fasaden*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Bergström, Annika & Jonas Ohlsson (2017). Västsvenska trender 1998–2016. SOM-rapport 2017:33. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Christensen, Tom & Per Laegrid (2005). The Relative Importance of Service Satisfaction, Political Factors, and Demography, *Public Performance & Management Review*, 28:4, 487–511.
- Demokraterna (2018). Att göra-lista för Göteborg och sjukvården. <https://demokraterna.se/wp-content/uploads/2018/01/attgoralistadem-1.pdf>.
- Erlingsson, Gissur Ó & Henrik Oscarsson (2015). Röstdelning i Sverige. I Annika Bergström, Bengt Johansson Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Fragment*. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Esaiasson, Peter & Christopher Wlezien (2016). "Advances in the Study of Democratic Responsiveness: An Introduction." *Comparative Political Studies* 50(6): 699–710.
- God morgon, världen! (2018) Inslag om Skutberget och Muminvärlden i Karlstad. <https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/1168340?programid=438>, sändes den 21 oktober. Det refererade inslaget börjar 57:25 in i programmet.
- Johansson, Folke (2012). Medborgarna och trängselskatten – efter beslutet. I Bergström, Annika & Jonas Ohlsson, (red) *Medborgarna och välfärden*, Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Kumlin, Staffan & Atle Haugsgjerd (2017). The welfare state and political trust: bringing performance back in. I Sonja Zmerli & Tom W.G van der Meer *Handbook on political trust*. Cheltenham, Edward Elgar Publishing Limited.
- Larsson Taghizadeh, Jonas (2016). *Power from Below? The Impact of Protests and Lobbying on School Closures in Sweden*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.
- Martinsson, Johan & Ulrika Andersson (2018). Svenska Trender 1986–2017. SOM-rapport 2018:01. Göteborgs universitet, SOM-institutet.
- Solevid, Maria (2009). *Voices from the Welfare State. Dissatisfaction and Political Action in Sweden*. Göteborg: Gothenburg Studies in Politics 119.
- Stimson, James A., Michael B. Mackuen & Robert S. Erikson (1995). "Dynamic Representation." *The American Political Science Review* 89(3): 543–565.
- Weissenbilder, Marcus & Johan Martinsson. Regionala samhällsproblem. I Anders & Björn Rönnerstrand (red) *Hemma Väst*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.